

tetanus

CEPLJENJE OSNOVNE INFORMACIJE

1. Zakaj je potrebno cepljenje proti tetanusu?

TETANUS je zelo resna bolezen. Povzročajo jo nevrotoksin, ki ga tvori bacil *Clostridium tetani*. Ta vstopi v telo ob poškodbah (rane, vreznine, opraskanine). Tetanus povzročajo mišične krče in togost mišic, lahko po celem telesu. Togost mišic žvečkalk onemogoča odpiranje ust, žvečenje in požiranje, dodatna togost mimičnih mišic pa povzroči značilen izraz obraza - risus sardonicus. Če krči zajamejo tudi dihalne mišice, glasilke in mišice sapnika, se bolnik lahko zaduši. Za tetanusom umre ena od petih zbolelih oseb.

Zaradi dolgotrajnega programa cepljenja proti tetanusu se primeri tetanusa v Sloveniji redko pojavljajo, v zadnjem desetletju do največ štirje primeri letno in še to le pri starejših osebah, ki še niso bile cepljene.

2. Kdo mora biti cepljen, kdaj in s katerim cepivom?

Mladostniki v srednji šoli oziroma v starosti 16–18 let dobijo šesti (tretji poživitveni) odmerek **monovalentnega cepiva proti tetanusu** za vzpostavitev dolgotrajne zaščite. Predhodne odmerke cepiva proti tetanusu oseba dobi v otroškem in šolskem obdobju: osnovno cepljenje s tremi odmerki v prvem letu starosti in prvi poživitveni odmerek v drugem letu starosti (s **petvalentnim cepivom proti davici, tetanusu, oslovskemu kašlju, okužbi s hemofilusom influence tipa B in otroški paralizi**) ter drugi poživitveni odmerek v 3. razredu osnovne šole (s **kombiniranim cepivom proti davici, tetanusu in oslovskemu kašlju**).

Osebe, starejše od 7 let, ki še niso bile popolno cepljene, morajo čim prej prejeti dva osnovna odmerka **kombiniranega cepiva proti davici in tetanusu**, kot tretji odmerek pa lahko prejmejo **trivalentno kombinirano cepivo proti davici, tetanusu in oslovskemu kašlju** (za odrasle samoplačniško). Odrasli potrebujejo poživitveni odmerek proti tetanusu vsakih 10 let, priporočljivo s **kombiniranim cepivom proti davici in tetanusu**. Pri osebah, ki v odrasli dobi še niso prejele poživitvenega odmerka proti oslovskemu kašlju, se vsaj enkrat priporoča uporaba **kombiniranega cepiva proti davici, tetanusu in oslovskemu kašlju**, ki pa je samoplačniško.

Po poškodbi je cepljenje proti tetanusu potrebno za osebe, ki še niso bile cepljene ali če ni dokazov o cepljenju ali je od zadnjega cepljenja minilo več kot 10 let, v skladu s priporočili. V teh primerih je priporočljivo uporabiti **kombinirano cepivo proti davici in tetanusu**.

3. Nekatere osebe ne smejo biti cepljene ali morajo cepljenje odložiti?

Če je imela oseba resno alergično reakcijo po odmerku cepiva proti tetanusu oziroma cepiva, ki vsebuje komponento proti tetanusu ali je alergična na katerokoli sestavino cepiva, ne sme biti cepljena s takim cepivom. Previdnost je potrebna, če je oseba imela Guillan Barréjev sindrom v šestih tednih po predhodnem odmerku cepiva, ki vsebuje tetanusni toksoid ali hudo otekanje ali

bolečino na mestu cepljenja. Pri zmerni ali resni akutni bolezni (s povišano telesno temperaturo ali brez) je treba cepljenje začasno odložiti. Blaga bolezen (npr. prehlad) ni ovira za cepljenje.

4. Kakšna so tveganja pri cepljenju proti tetanusu oz. proti davici in tetanusu?

Kot pri vseh zdravilih, tudi pri cepivih obstaja majhno tveganje za pojav resne alergične ali druge reakcije. Kratkotrajna omedlevica se lahko pojavi po vsakem medicinskem posegu, vključno s cepljenjem. Vsaj 15-minutno čakanje po cepljenju sede ali leže lahko prepreči omedlevico ali poškodbe zaradi padcev. Zdravnika je treba opozoriti, če se pacient po cepljenju počuti omotičen, ima spremembe vida ali zvonjenje v ušesih.

Težave, ki se pojavijo po cepljenju proti tetanusu ali proti davici in tetanusu:

Blage težave (opazne, vendar ne ovirajo aktivnosti):

- bolečina, rdečina ali/in oteklina na mestu cepljenja (pri do 1/3 cepljenih),
- blago zvišana telesna temperatura (pri do 1/15 cepljenih),
- glavobol ali utrujenost (neobičajno).

Zmerne težave (ovirajo aktivnosti, vendar ne zahtevajo obiska pri zdravniku):

- visoka telesna temperatura, $>39^{\circ}\text{C}$ (redko),
- obsežno otekanje na mestu cepljenja (redko).

Resne težave (onemogočajo običajne aktivnosti, zahtevajo obisk pri zdravniku):

- otekanje, resna bolečina, krvavitev in rdečina na mestu cepljenja (redko),
- resna alergična reakcija se lahko pojavi po vsakem cepljenju. Ocenjujejo, da se pojavi pri manj kot 1/milijon odmerkov.

5. Kaj storiti ob resni reakciji?

Resna alergična reakcija se običajno pojavi v nekaj minutah do ene ure po cepljenju. Znaki lahko vključujejo težko dihanje, piskanje ali hropenje, oslabelost, hitro bitje srca, omedlevico, bledico ali otekanje žrela. Pacient mora takoj k zdravniku, ki bo ustrezno ukrepal in nato prijavil neželeni učinek po cepljenju.

6. Odškodninska odgovornost za škodo, ki nastane osebi zaradi obveznega cepljenja

Izjemno redko nastopi resen neželen učinek po cepljenju. Oseba, ki ji je z obveznim cepljenjem nastala škoda na zdravju, ki se kaže v resnem in trajnem zmanjšanju življenjskih funkcij, ima pravico do odškodnine, ki se plača iz sredstev državnega proračuna (po Zakonu o nalezljivih boleznih). Več informacij dobite na Ministrstvu za zdravje.

7. Kje lahko dobim več informacij?

Vprašajte izbranega (šolskega) zdravnika, ki vam bo omogočil vpogled v navodilo za uporabo cepiva (PIL) in predlagal še druge vire informacij. Obiščite tudi spletno stran Nacionalnega inštituta za javno zdravje: <http://www.nijz.si/sl/podrocja-dela/nalezljive-bolezni/cepljenje>.